

JÁNK ISTVÁN

ARANY JÁNOS BALLADÁINAK VÁLTOZATOS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A NYELVTANÓRÁN (2. RÉSZ)

A KOMMUNIKÁCIÓ-KÖZPONTÚSÁG

A cikksorozat előző részében Arany János balladáinak nyelvtanórán való felhasználásáról volt szó, még hozzá a nyelvi változás és változatosság jegyében. Maradunk továbbra is a balladák anyanyelvi nevelésben történő alkalmazásánál, ám ezúttal a kommunikáció-központúság szempontjából tárgyaljuk meg azokat. Ahogy a korábbi cikkben, úgy most is az elméleti felvetések mellett konkrét feladatokat közlünk.

Mint az ismeretes, a magyar nyelvtan nem épp a legnépszerűbb tantárgyak közé tartozik. Ennek több oka is lehet, de ami biztosan elsődleges, hogy a hagyományos nyelvtanítás mind a mai napig grammatika-központú, azaz a nyelvtani szabályokat helyezi a középpontba. A nyelvtani szabályok ismerete és begyakorlása a hangsúlyos, míg a kommunikációnak elenyésző szerep jut. Ez azért probléma, mert a képességek, így a kommunikáció is a gyerek tudásának szerves része, és a meglévő, hozott tudásra való alapozás – a mai konstruktivista és kognitív megközelítésekkel összhangban – elengedhetetlen feltétele a hatékony tanulási-tanítási folyamatnak.

Arany János balladáival mindez úgy függ össze, hogy ezen balladák számtalan kommunikációs gyakorlathoz előhívhatóak. Ezek közül az egyik az előző cikkben bemutatott stílusgyakorlat. A másik lehetőség a szövegrészletek nyelvhasználati szintérről (pl. baráti kapcsolat, család, egyház, munkahely) való összekapcsolása, és az a szerinti eljátszása. Ezt elsősorban csoportmunkában érdemes megvalósítani olyan módon, hogy a tanulóknak a megadott szövegrészlet és nyelvhasználati szintér mellé egy konkrét szituációt kell kitalálniuk (ami egyben a kognitív készségeket is fejleszti), majd előadniuk (ehhez mintaként szolgálhat az előzőekben tárgyalt, nyelvi vál-

tozáshoz és változatossághoz kapcsolódó 3. és 4. feladat). Például a *Vörös Rébék* néhány sorához:

„Nesze, lyányom! e mézes bor

Erősítse a szíved:

Szépnek úgy nem tenni kár!”

- „Hadd jöjjön hát a kasznár.”

Hess, madár!

Természetesen nem csupán az efféle szerepjátékokkal valósítható meg a kommunikáció-központúság. Az *Ágnes asszony* című balladát e szempontból sokféleképpen kiaknázhathatjuk, nevezetesen:

1. védőbeszéd írása;
2. vádbeszéd írása;
3. vita az asszony ártatlanságáról;
4. az előzőek előadása, eljátszása segítségével.

A bátrabb pedagógusok akár azt is megkísérelhetik, hogy az említetteket együttesen, drámapedagógiai módszerrel viszik véghez. Ehhez az alapvető (bíró, ügyész, ügyvéd, vádlott) szerepelosztáson túl új szerepkörökkel szükséges bővíteni a foglalkozást: tanúk (gyermek, szomszédok, hajdú, de akár új szerepek is kitalálhatóak), esküdtszék (vitához), esetlegesen ronkonok. Ezeket a szerepeket a foglalkozás megkezdése előtt kisorsoljuk vagy kiosztjuk. Amennyiben a foglalkozást kooperatív csoportmunkában szeretnénk megvalósítani – a csoportlétszámtól függően –, 2-3 csoportot kell kialakítanunk. A két alapcsoportot a védelem, illetve a vád képezi, ezt egészítheti ki az esküdtszék, valamint a tanúk. A csoportokban betöltött szerepek így a következők (a nélkülözhetetlen szerepek kiemelve):

Miután kialakítottuk a csoportokat, a következő, tetszőlegesen módosítható segédleteket használhatják a tanulók:

1. SZ. SEGÉDLET

VÁDIRAT

Az 1012/P/1853-as számú ügyirat nyomozati anyagát megvizsgálva, ami a következő vádlottat illeti:

ÁGNES ASSZONY

aki ellen **szándékos emberölés bűncselekményében való segédkezés és emberölés előkészülete** elnevezésű bűncselekmény alapos gyanúja miatt emeltek vádat, melyet *Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekményekről* szóló Btk. XV. fejezetében található I. cikkének 160. § (3) pontja és 18. § (1) ír elő.

Tényállás

1853. március 19-én Ágnes asszony a Nagykőrös közelében található patakban egy vérfoltokkal szennyezett lepedő mosását kezdeményezte, melyet több szemtanú is jelentett az ügyeletes szerveknek. A nyomozás során a hatósági szervek arra a megállapításra jutottak, hogy a szóban forgó vér a vádlott férjétől származik, akinek holttestére a megbízott nyomozóhatóság talált rá, és akinek halálát az orvosi szakvélemény alapján idegenkezűség okozta.

A további eljárás során a hatósági szervek több tanút is kihallgattak, beleértve az elsőrendű vádlottat, Ágnes Asszony szeretőjét. A későbbi nyomozás megállapította, hogy a férfi követte el az emberölés bűncselekményét 1853. március 19-én. Beismerő vallomása-

1. csoport: a vád oldala	2. csoport: a védelem oldala	3. csoport: semleges oldal
Ügyész	Ágnes asszony	Bíró [tanár]
Ágnes asszony szeretője	Ágnes asszony ügyvédje	Esküdtek
Tanú(k)	Tanú(k)	Elmeorvos

ban a férfi, a tárgyalás másodrendű vádlottja, Ágnes asszony ellen vallott, aki a férfi elmondása szerint részt vett a gyilkosság előkészületeiben és kivitelezésében.

A másodrendű vádlott, Ágnes asszony megtagadta a vallomástételt. A bíróság kezdeményezte a vádlott elmeorvosi kivizsgálását, melynek eredményei a másodrendű vádlott büntet-hetőségét kizáró kóros elmeállapotot csak részben támasztották alá

A bíróság a tárgyalásra beidézi:

- elsőrendű vádlottat,
 - másodrendű vádlottat,
 - 1. sz. szemtanút,
 - 2. sz. szemtanút.
- Nagykőrös, 1853.

2. SZ. SEGÉDLET

Bírósági tárgyalás menete

A tárgyalás megnyitása a bíró szavaival veszi kezdetét, aki a vád tárgyat röviden ismerteti és a tárgyalásban részt vevő szereplőket megnevezi. Ezután az ügyészt a vád ismertetésére kéri. A vádirat ismertetésével kezdődik meg az érdemi tárgyalás, amelynek középpontjában a bizonyítási eljárás lefolytatása áll.

Az ügyész beszéde után a bíró a tanúkat szólítja fel a vallomásuk megtételére. A tanúvallomások megtétele után a bíró, az ügyész, az ügyvéd, illetve az esküdtszék képviselője kérdezhet a tanúktól. A bíró a tanúk meghallgatása után a vádlottat szólítja fel az elhangzottakra való reagálásra, majd ezt követően a vádlott ügyvédje mondja el védőbeszédét. Erre szintén reagálhatnak a jelenlévők.

A beszédek és kérdések után a vád oldala elvonul: az ügyész és a bíró négy szemközt beszél meg az elhangzottakat, és hoz egy nem végleges döntést, amit az esküdtszékkel egyeztet. Az esküdtszék tagjai szintén elvonulnak, és megpróbálnak közös nevezőre jutni. A

két álláspontot ezután egyeztetik. Ezután a bíró kihirdeti az ítéletet.

Miután a diákok elolvasták a segédleteket, a két (esküdtszék esetében három) oldal (vád és védelem) tagjai brainstorming (ötletroham) módszerrel átbeszéljük az álláspontjukat, észrevételeiket, véleményüket, ötleteiket stb. Ezután kezdődhet a vád- és védőbeszéd megírása. (Ha esküdtszék is van, akkor ez a csoport a beszédek megírása alatt összegyűjti a vádlotthoz, ügyészhez intézendő későbbi kérdéseit).

A beszédek megírását követően kerül sor a konkrét tárgyalásra, ami az 2. sz. (Bírósági tárgyalás menete) segédlet alapján történik, és amit a tanár (mint bíró) vezényel le. Az ítélethirdetés után fontos, hogy a pedagógus vezetésével a gyerekek átbeszéljék az eset kapcsán fennálló kérdéseiket, érzéseiket.

Az Ágnes asszony ilyen jellegű feldolgozása több szempontból is hatékony eszköz, ugyanis a művön (azon belül annak elemzésén és értelmezésén) keresztül olyan fontos területeket és kompetenciákat fejleszt, mint a vitakészség, érvelési képesség, a kooperáció vagy a szövegértés és -alkotás. Ugyanígy, az alábbi feladatok is hasonló lehetőségeket rejtenek magukban.

1. A magyar kortárs költők és írók egyik talán legismertebb képviselője Lackfi János. Ha ellátogattok a Facebook-oldalára vagy beírtátok, hogy #lackfimem, számos ún. Lackfi-mémet találtok.

- a) Keressétek meg a Lackfi-féle mémek között azokat, melyek valamelyik Arany János balladához kapcsolódnak!
- b) Gyártst mémet! Válaszd ki Arany egyik balladájának tetszőleges részét, és Lackfihoz hasonlóan fejezd be az eredetitől eltérő módon! Ha van rá időd, készíts belőle képet a telefon, számítógép vagy rajzlap segítségével.

c) Activity. Készítsen mindenki egy mémet Arany valamelyik balladához kapcsolódóan, majd küldje el a tanárnak. A tanár feladata, hogy ezeket kivétítse, a tanulók pedig egymás képei alapján találják ki, hogy melyik balladáról van szó.

2. Filmgyártás: mi történt valójában?

(csoportmunka vagy projekt)

a) Készítsetek riportot/helyszíni tudósítást az Ágnes asszony kapcsán. Kérdezzétek meg a történetekről a szomszédot, a szemtanúkat, a bírót vagy akár magát Ágnes asszonyt! Írjátok meg a riportmenetét és szöveget, majd rögzítsétek telefonnal!

b) Készítsetek dokumentumfilmet Ágnes asszony történetéből. Elsőként beszéljétek meg, hogy mi kerül bele a filmbe, majd a forgatáshoz szükséges kellékeket, helyszíneket, szereplőket tisztázzátok. Ha ez megtörtént, írjátok meg a forgatás menetét, illetve a filmben elhangzó szövegeket! Végül vegyétek fel a dokumentumfilmet!

Az előbbi feladatokban nemcsak az a közös, hogy a verbális és nonverbális kommunikációt állítják középpontba, hanem, hogy igyekeznek a megváltozott tanulói-tanulási szokásokhoz is alkalmazkodni. Rendkívül fontos, hogy a technológiai fejlődéssel járó újdonságokat, újításokat, amikkel a gyerekek nap mint nap találkoznak és használnak, mi, pedagógusok is megismerjük és alkalmazzuk. A Facebook vagy az okostelefon ma már gyakorlatilag megkerülhetetlen részei az oktatási és nevelési folyamatnak, akárcsak a mindennapi érintkezéseknek. Habár ennek számtalan hátulütője van, legalább anynyi hozadéka is. Ebből kifolyólag mindenképp érdemes valamilyen úton-módon bekapcsolni a tanulási-tanítási folyamatba ezeket az eszközöket.

